

Vykypěl, Bohumil

Dvakrát Noama Chomského lingvistika

Linguistica Brunensia. 2016, vol. 64, iss. 2, pp. 102-103

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136179>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Peter Ludlow

The Philosophy of Generative Linguistics.

Oxford: Oxford University Press 2011. XXIV + 220 s.

ISBN 978-0-19-925853-6.

Wolfram Hinzen and Michelle Sheehan

The Philosophy of Universal Grammar.

Oxford: Oxford University Press 2013. XX + 380 s.

ISBN 978-0-19-965483-3.

Dvakrát Noama Chomského lingvistika

Chtělo by se pro ušetření sil tuto recenzní zprávu ani nepsat, protože jedním z jejích závěrů by mohl být povzdech, kolik sil bylo vynaloženo na exegezi Chomského a polemiku s ním. A přesto nám zvědavost nedala a sáhli jsme po dvou nových knihách Chomského vykládajících i s ním polemizujících.

1. Filozofie generativní lingvistiky

První kniha filozoficky vykládá Chomského lingvistiku. Nejdřív se zhuštěně pojednává o historii a přítomnosti Chomského lingvistické teorie (1 *Linguistic preliminaries*, s. 1–43). Pak se pojednává o ontologické dimenzi Chomského lingvistiky (2 *The ontology of generative linguistics*, s. 44–63). Nato se autor zabývá povahou dat, s nimiž tato lingvistika pracuje (3 *Data, intuitions, judgments*, s. 64–89). Pak přemýšlí o normativnosti jazykových pravidel a co z toho plyne (4 *A role for normative rule governance*, s. 90–100; 5 *Worries about rules and representations*, s. 101–128). Dále píše o vztahu jazyka a světa (6 *Referential semantics for narrow Ψ -languages*, s. 129–151). Konečně v poslední kapitole uvažuje o kritériích posuzování jazykových teorií (7 *Best theory criteria and methodological minimalism*, s. 152–173). Připojen je pak ještě rozhovor autora s Chomským (*Appendix: Interview with Noam Chomsky*, s. 174–191).

Evropský (kontinentální) lingvista se samozřejmě musí připravit na to, že ho bude leccos iritovat. Například taková věta, která nejdřív unáhleně generalizuje a pak sděluje banalitu: „Linguists and philosophers of linguistics don't often think of linguistic rules as being normative, but that doesn't mean the idea is a complete nonstarter“ (s. 90). Nebo podobně skutečnost, že následující tvrzení je vydáváno za novou a provokativní tezi: „the syntactic (computational) state of an information processing system is not determined solely by facts about the system in isolation, but also by the social and physical world in which it is embedded“ (s. 101). Ale když to a podobně překoná, může číst Ludlowovu čtivě napsanou knihu s užitekem, zejména pak, zajímá-li se obecně o filozofické aspekty lingvistiky nebo přemýšlí-li konkrétně například o tom, o čem se píše v sedmé – z celé knihy asi nejzajímavější – kapitole, tedy jak posuzovat kvalitu lingvistických teorií. Otázkou nicméně zůstává, zda by stejný, případně lepší užitek neměl i z jiných knih na taková témata.

2. Filozofie univerzální gramatiky

Druhá kniha se zabývá povahou univerzální gramatiky, kterou autoři chtějí pojmut jinak než Chomský. Nejdřív proto líčí historii hledání univerzální gramatiky od starých Indů přes modisty až po to, co Chomský nazval karteziánskou lingvistikou (1 *The project of a science of language*, s. 1–34). Pak v několika kapitolách řeší roli gramatiky při organizaci světa a způsob, jak to gramatika dělá (2 *Before there was grammar*, s. 35–74; 3 *The content of grammar*, s. 75–116; 4 *Deriving the formal ontology of language*, s. 117–174). Nato se vyrovnávají s otázkou, jak v rámci hledání univerzální gramatiky vyložit jazykovou různost (5 *Cross-linguistic variation*, s. 175–201). Pak pokračují otázkou smyslu kategorie pádu (6 *The rationality of Case*, s. 202–237). Ve dvou následujících kapitolách řeší evoluční a biologické aspekty problému univerzální gramatiky (7 *Language and specification*, s. 238–261; 8 *Biolinguistic variation*, s. 262–295). A končí devátou kapitolou o pravdě jako jazykové kategorii (9 *Thought, language, and reality*, s. 296–337).

Stručně evaluativně shrnujíc, lze poznamenat, že výše zmíněná jinakost ve vztahu k Chomského pojetí univerzální gramatiky je toliko konstruktivní, trochu v duchu Strany mírného pokroku v mezích zákona, a univerzální gramatika má být podle autorů sémantická (mysleli jsme, že to je samozřejmé) a nekarteziánská (řekli bychom, že historiograf lingvistiky by měl z této nekarteziánské lingvistiky stejně malou radost, jako měl svého času Hans Aarsleff z Chomského karteziánské lingvistiky). Nicméně není pochyb, že těm, kdo sledují debaty kolem univerzálnosti v jazyce, je třeba tuto, ač ne moc čtivě napsanou, knihu doporučit.

LITERATURA

- LUDLOW, Peter. 2011. *The Philosophy of Generative Linguistics*. Oxford: Oxford University Press. s. XXIV, 220.
- HINZEN, Wolfram – SHEEHAN, Michelle. 2013. *The Philosophy of Universal Grammar*. Oxford: Oxford University Press. s. XX, 380.

Bohumil Vykypěl

Institute of the Czech Language of the AS CR, v. v. i.

Department of Etymology

Veveří 97, 602 00 Brno

Czech Republic

vykypel@iach.cz